

Poimintoja amerikansuomalaisista kielipakinoista.

Nykypäivien amerikansuomalaisia sanomalehtiä silmäilevä lukija tulee piankin panneeksi merkille, että niiden pakina- ja yleisönosastoissa usein omistetaan runsaasti palstatilaa kielikysymysten selvittelylle. Nämä kielikeskustelut eivät kylläkään seuraa aivan samoja rintamalinjoja kuin omat oikeakielisyyskiistamme, vaan niiden painopiste on luonnollisista syistä toisaalla, amerikansuomen eli »finliskan» ja kotisuomen keskinäisen arvon puntaroinnissa. Onhan tunnettu tosiasia, että amerikansuomalaisten ja vanhan kotimaan asukkaiden joutuessa keskenään kosketuksiin useinkin pyrkii kaiken myötämielisyyden rinnalla syntymään pientä kitkaa, sekä arvostelunhalua että arvostelunarkuutta, kummankin osapuolen omanarvontunnon ollessa herkästi varuillaan toisen suhteen. Tämä asennoituminen tulee hyvin selvästi näkyviin myös kielikysymyksessä. Amerikansuomalainen ei pidä siitä, että kotisuomalainen asettuu kieliasioissa oppimestarin asemaan, osoittamalla sormellaan amerikansuomen monilukuisia englantilaisperäisiä sananväännöksiä, viittaamalla sikäläisen virallisen sanomalehtisuomen jäykkyyteen ja korostamalla kotimaassa puhutun nykysuomen kehittyneisyyttä. Satuttavasti kuvaakin »finliskan» puhujien puolustusasennetta amerikansuo-

malaisen Raivaaja-lehden pakinoitsija eräässä äskeisessä »jutustelussaan»: »Suomalaiseen intelligensiaan kuuluvat täällä käydessään eivät unohda muistuttaa meille, että me puhumme ja kirjoitamme archaie — siis vanhentunutta suomea, — sellaista mitä Suomessa puhuttiin puoli vuosisataa sitten. Ja he vähän niin kuin ylvästellen saavutuksiltaan kielellisellä alalla tiedustelevat meiltä ymmärrämmekö me nykysoomea. Siihen me vähän niin kuin empien vastaamme savolaiseen tapaan, että ymmärretäänhän sitä . . . Vaikka me Amerikan suomalaiset voimmekin melkoisella ylpeydellä viitata kehittämäämme finliskaan, niin sittenkin me olemme vanhoillisia näissä kieliasioissa . . . Myönnämme sanavarastomme supistuvan vuosi vuodelta, mutta luotamme sanoja piisaavan vielä muutamiksi vuosiksi. Ellei riitä, aukko korvataan sointuvalla finliskalla. Niin ettei vanhassa maassakaan tarvitse vielä kenenkään luulla, että me olisimme kokonaan mykkiä. Kyllä me puhumme, joskin vain sitä vanhaa suomea ja — finliskaa.» Tuo »finliska» saa saman lehden palstoilla täsmällisen määritelmänkin: »Lyhyesti sanoen, sillä (finliskalla) tarkoitetaan sitä suomenkieltä, jota me amerikansuomalaiset yleensä käytämme jokapäiväisessä puheessamme ja jossa on jonkinverran enemmän vierasperäisiä sanoja, mitä on tavallisen kansan jokapäiväisessä puheessa . . . (Englanninkielestä) me amerikansuomalaiset olemme vuosien varsilla ottaneet alkujaankin jo verrattain lyhyeen sanavarastoomme monia sanoja — ja »suomentaneet» ne lausuntakykyjemme ja tarpeidemme mukaisesti. Niiden lisäämää suomenkieltämme me luulemme yleensä tarkoitetavan »finliskallamme», so. meidän jokapäiväisellä suomenkielellämme — eroituksena sanomalehdistömme käyttämästä kirjakielestä . . .» — Erään toisen kielipakanan yhteydessä luetellaan joukko »finliskassa» eniten käytettyjä englannin kielen sanojen suomalaisteita, joista monet ovat amerikansuomalaiskuvauksista ja sikäläisestä lehdistöstä meikäläisillekin tuttuja: *haali* (< hall), *haussi* (< house), *kaara* (< car), *kitsi* (< kitchen), *peili* (< pale = ämpäri), *riitti* (< street), *ruuma*, *petiruuma*, *taininkiruuma* (< room, bedroom, dining-room), *saitvooki* (< sidewalk = jalkakäytävä), *sopata* (< shop = käydä ostoksilla), *taala*, *äpyli* (< apple). Niin kuin luonnollista on, juuri kielen sanavaraston alalla amerikansuomen ja kotisuomen keskinäinen eroavuus eniten pistääkin silmään. Amerikansuomalaista puolestaan oudostuttavat ennen kaikkea monet viime vuosikymmenien aikana kieleemme istutetut uudissanat, joista yllättävän suuri osa on jäänyt tuolla puolen valtamerta täysin vieraiksi. Tästä on huvittavana todisteena mm. eräs Raivaajan palstoilla järjestetty tietokilpailu, jossa asetetaan lukijain »arvattavaksi» esim. seuraavien »Valituista paloista» poimitujen, meikäläisille perin tuttujen sanojen merkitykset: *hitsuaja*, *junailija*, *rahastaja*, *valmentaja*, *vaatturi*, *kuolio*, *sannikas*, *sälekaihdin*, *säätiö*, *vesilaine* — ja tietysti myös *keho*! On varsin inhimillistä, että noiden kotisuomen outojen sanojen monilukuisuus vaikuttaa amerikansuomalaiseen hämmäntävästi ja herättää suoranaista kapinamieltä: »Mutta ovatko sitten kaikki suloinen suomen kieleemme uudet sanat loogillisia, niin pirkuleen viisaita maistereita kuin niitä onkin ollut värkkäilemässä», lausahtaa tuskastuksissaan eräskin sikäläinen pakinoitsija. Kuitenkaan ei myöskään kotisuo-

malaisissa lehdissä vielä esiintyvä vierasperäisten oppi- ym. sanojen runsaus miellytää kaikkia amerikansuomalaisia. Niinpä eräs kirjoittaja arvelee, että »onko suomenkielen välttämättä käytettävä hyväkseen seuraavia sanoja: *baari, banaali, barbaari, boksi, brutaali, defekti, dokumentti, elliptinen, energia, intelligentti, korruptio, trio, verifikaatti* (ym.)» Myös tuntuvat monet kotisuomeen vakiintuneet sanonnat amerikkalaiseen mutkattomuuteen tottuneista maamiehistämme turhan koukeroisilta; muuankin pakinoitsija ei ota ymmärtääkseen, miksi vanhan kotimaan päämiestä on tapana kunnioittaa Tasavallan Presidentti nimityksellä, kun kerran pelkkä presidentti kelpaa itsensä Trumaninkin arvonimeksi. Sama kirjoittaja ei myöskään hyväksy vieraskaikuista *adjutantti* sanaa, vaan ehdottaa sen tilalle kotoisempaa *tallimestaria*.

Ne amerikansuomalaiset kielikeskustelut, joista yllä on esitetty muutama lyhyt näyte, ovat joka tapauksessa merkinä siitä, että äidinkieleemme kohdistuva harrastus elää vireänä myös valtameren toisella puolen asuvan kansamme osan keskuudessa. Olisi kaikin puolin toivottavaa, että amerikansuomalaiset kielenilmiöt saisivat meikäläistenkin tutkijain taholta osakseen suurempaa huomiota kuin tähän saakka on ollut laita ja että tuon kielimuodon monet mielenkiintoiset erikoispiirteet täälläkin joutuisivat perusteellisen selvittelyn kohteeksi.

EINO NIVANKA